

EROS, GRIJEH I ZLOČIN

SEKSUALNOST IZMEĐU TOLERANCIJE I REPRESIJE U VENECIJI OD XV. DO XVIII. STOLJEĆA.

Lovorka Čoralić

Historiografija mimo istraživanja događajnice, znamenitih povijesnih zbivanja, ličnosti i problema, historiografija koja se u nas najčešće naziva »povijest svakodnevlja« u europskoj je znanosti već odavno uvriježena i razgranata u različite slojeve metodološko-tematskog pristupa. Povijest svakodnevlja često podrazumjeva i u istraživanje uključuje problematiku obitelji, braka, položaja žene, seksualnosti, moralnih kategorija i poimanja u ozračju i ovisnosti o povijesnom vremenu i društvenim slojevima kao njihovim nosiocima. Zanimanje povjesničara nije pritom ograničeno samo na istraživanje redovitih i svakodnevnih, za određeno povijesno razdoblje i društvo uistinu tipičnih pojava i kategorija. Pogled u netipične, zakonskim i moralnim kategorijama svoga vremena zabranjene pojave u obiteljskim odnosima, primjeri moralne izopačenosti, devijantnih pojava i otklona od društvenih normi, ali i krajnosti perverzija i nastranosti, te granica njihove dopuštenosti i tolerancije, kao i počeci represije i primjene sankcija prema prekršiteljima, problematske su cjeline koje su često prisutne u djelima zapadnoeuropske historiografije. Umjesto svakodnevlja skladnih i tipičnih obiteljskih odnosa primjerenih vremenu, istražuju se, prvenstveno na osnovu izvorne arhivske građe i iznošenjem brojnih konkretnih primjera, pojave razvrata, preljuba, bluda, brakolomstva, pa sve do pojava prostitucije, silovanja, incesta, sodomije ili pederastije. Jednom riječju: težište istraživanja nije na uobičajenim i našem poimanju svakodnevnim pojavama, već na marginalnosti devijantnog karaktera čija je negativnost i otklon dovela do represivnih mjera predstavnika i nosioca svjetovne (država) i vjerske (crkva) vlasti. U ovom osvrtu na rezultate europske historiografije o navedenoj problematici ogančiti ću se samo na djela koja su obrađivala devijantnost i kriminalitet seksualnosti u Veneciji u razdoblju od XV. do XVIII. stoljeća. Iako je ovaj vid povijesti mletačkog društva obrađen u brojnim monografijama i raspravama, osvrnuti ću se samo na tri sintetska djela čiji se autori svojim dosadašnjim istraživanjem ubrajaju u vodeće predstavnike talijanske historiografije koji se bave proučavanjem ove problematike.

Prvo djelo pod naslovom *Storia del malcostume a Venezia nei secoli XVI e XVII* (Piovan editore, Abano terme 1987, str. 261) nastalo je u koautorstvu L. Menetta i G. Zennara. Istraživanje je usmjereno, kako sam naslov govori, »povijesti razvrata u Veneciji u XVI. i XVII. stoljeću«, a pored izvorne arhivske građe i dosadašnjih rezultata historiografije autorima su poslužila i

brojna onodobna književna djela. Namjera autora je prikazati tijek ritma koji određuju zakonski akti kao neminovan odgovor svjetovne i crkvene vlasti na sve pojave koje se smatraju devijantim i štetnim za društvenu zajednicu (napose prostitucija).

Počeci represija protiv prostitucije u Veneciji datiraju od 1266. godine, kada bilježimo terminaciju Velikog vijeća kojom se naređuje da se iz svih kuća izbace žene sumnjivog morala (*meretrices publicas*). Analizom registarskih spisa (*Raspe*) mletačke službe *Avogaria*, a u kojima su zabilježene odluke vijeća *Quarantia Criminale* otkrivaju se brojne pojedinosti iz povijesti prostitucije u Veneciji. Nazivlje i kategorije prostitutki (najveći dio ubraja se u nižu kategoriju, tzv. *mamole*), najfrekventnija mjesta okupljanja (predjel *Castelletto*), odijevanje, ponašanje i navike, klijentela i tarife, te represivni odgovor vlasti donošenjem niza zakonskih odredbi, isječci su o, tijekom XV. stoljeća, sve udomačenijoj pojavi na venecijanskim ulicama. Vrijeme je to ekonomskog uspona Venecije, općeg porasta luksuza u privatnom životu (izražen povećanjem luksuza u odijevanju i ukrašavanju žena) koji, prema mišljenju onodobnih moralista i kroničara (npr. *Marino Sanuto*) dovodi do pokušaja (redovito neuspješnih) gradskih magistrata da sankcijama protiv luksuza suzbiju opći porast opadanja morala i korupcije. Grad na lagunama važi tada, prema mišljenju suvremenika i stranih putnika-kroničara, kao izrazito liberalan i tolerantan grad, u kojem je društvena zajednica i vlast mnogo više nego drugi europski gradovi, blagonaklona prema pojavama koje graniče ili već poprimaju karakter devijantnog. *Sanuto* bilježi, zasigurno pretjeranu brojku o čak 10-12.000 prostitutki u Veneciji u XV. stoljeću. Prostitucija se rafinira: pored najbrojnijih *mamola* (najniža kategorija), Venecija postaje poznata po uglednim, intelektualnoj eliti bliskim kurtizanama (*cortigiane oneste*) čiji su saloni nerijetko sastajalište onodobnih vodećih književnih imena (najpoznatija kurtizana i cijenjena pjesnikinja XVII. stoljeća je *Veronica Franco*). Doba '600 posljednje je »zlatno doba« Venecije kada se pod krinkom gradnje grandioznih palača mletačkog plemstva, organiziranja blještavih svetkovina (regate, utrke gondola) i općoj sklonosti ka kiću i raskalašenosti, želi zapravo prikriti slutnja o dolazećem padu nekadašnje mletačke gospodarske, političke i vojne moći i prevlasti na Sredozemlju i u europskoj politici. Uz istraživanje poroka (vizio) izraženih u svjetovnom društvu, poseban interes autora usmjeren je praćenju devijantnosti u mletačkoj crkvenoj zajednici. Spisi onodobnih moralista vrve od kritika upućenih na račun nemoralnog ponašanja u samostanima, napose ženskim, u kojima je sve primjetnija pojava luksuza, napuštanja klauzure i skretanja ka svjetovnosti. Odgovor na ovu pojavu autori nalaze u tadašnjem položaju žena, koje najčešće ne svojom voljom već odlukom roditelja pristupaju samostanima u kojima potom dolazi do učestalih pojava nemoralnog ponašanja i razvrata. Navode se samostani koji su brojem prekršaja redovnica dospjeli na posebno loš glas, te su brojne zakonske intervencije i sankcije mletačkog patrijarha, dužda, pa i samog pape, katkada dovodile i do ukidanja nekih samostana. Ženske samostane autori označavaju kao sjedišta nemoralna i razbludnog ponašanja redovnica. Nasuprot tome, muški samostani postaju poznati po pojavama seksualne nastranosti, napose homoseksualnosti, te su odredbe primjenjivane na ovaj tip devijantnosti bile posebno oštre i često, poradi razgraničenja kompetencija suđenja i kažnjavanja, dovodile do sukoba između svjetovnih organa vlasti i Crkve. Opći pad morala u samostanima autori, pored iznošenja brojnih primjera sudskih rasprava iz spisa gradskog magistrata, potkrepljuju i navođenjem književnih i umjetničkih slikarskih djela u kojima je ponašanje i život svećenstva i redovnika Venecije prikazan krajnje negativno i sablažnjivo.

Naposlijetku možemo istaknuti da je monografija L. Menetta i G. Zennara istraživanje usmjerila na proučavanje odnosa između nemoralna, zakona i represije, težište stavljajući na sukob svjetovnog i crkvenog, te granice između »slobodnog ponašanja« i onodobnog poimanja razvrata i njegovog suzbijanja zakonskim represijama i kaznama. Ipak, iščitavajući djelo, ne mogu se oteti dojmu da su autori pretjerali u revnosti istraživanja nemoralna u crkvenoj zajednici, te se stječe dojam o općoj ogr ezlosti u razvrat cjelokupne mletačke Crkve. Primjeri pozitivnog ponašanja, nisu, razumije se, predmet interesa ovih autora. Ipak, iznošenjem isključivo negativnih primjera ponašanja jedne zajednice ili društvene skupine, bez napomene o drugačijoj, zapravo uobičajenoj i tipičnoj, društvenim normama prilagođenoj slici prošle stvarnosti, metodološki pristup zastranjuje u isključivost nametnutu tematskim odabirom građe koja služi isključivo kao uzorak i potvrda unaprijed iskonstruiranih razmišljanja i zaključaka.

Gabriele Martini je autor djela *Il »Vizio nefando« nella Venezia del Settecento. Aspetti sociali e repressione di giustizia* (Jouvence Editore, Venezia 1988, str. 135). Za razliku od prethodnog djela, koje je iznošenjem brojnih konkretnih primjera potkrepljenih objavljivanjem dijela ili čitavih dokumenata iz arhivskih fondova ostavljalo manje mjesta kritičkom promišljanju i analizi, Martinijeva monografija metodološki je korak dalje u pristupu istraživanja devijantnih pojava seksualnosti u mletačkom društvu prošlih stoljeća. Težište rada je sagledavanje socijalno-institucionalnih mehanizama u sukobu sa seksualnim prijestupima, najočitije iskazanim devijacijama poput sodomije čije značenje poprima različite oblike seksualne nastranosti i perverzije. Odnos tolerancije i početak represije prema nosiocima devijantnog ponašanja kroz stoljeća nije pritom, ističe autor, bio istovjetan, a njezin su intenzitet pritom određivali općeprihvaćeni društveni i moralni nadzori vlastitog vremena. Renesansa kao početak drastičnih promjena u poimanju čovjeka, svijeta, obitelji, braka i seksualnosti doba je koje iz temelja mijenja uvriježene, srednjovjekovnim skolastičkim i crkvenim doktrinama legalizirane ljudske prosudbe o temeljnim saznanjima vlastitog bića i slobode njegovog ponašanja. Ideali humanizma i djelomičan, novom vremenu prilagođen povratak zasadama helenističke kulture ponovo postavljaju ideale hedonizma, erotizma i senzualnosti u svijet svakidašnje ljudske kulture ponašanja i ophođenja. Privatnost i intimnost života, a s time i fizička strana i doživljaj ljubavi i tjelesnosti postaju uobičajeni. U umjetnosti svoje prinose novim shvaćanjima daju najveća književna pera i umjetnici (Tizian), dok se trendovi mode kreću prema slobodnoj upotrebi provokativnijih i do tada sablažnjivih dijelova odjeće i ukrasa. Crkva iznosi svoju klasifikaciju sodomije - zločina, kako to stoji u gotovo svakom sudskom spisu protiv prekršitelja, uperenog protiv Boga, države i vlasti. Najmanjim zločinom smatra se čin masturbacije (mollities), dok je »inordinato concubito« karakteriziran kao perverzija u heteroseksualnom činu, osuđivan zbog uživanja, »ne radi potomstva, već tjelesnog užitka i ekstravagancije« (46). Najuvriježenijim tipom sodomije smatrala se homoseksualnost, te se, kao i općenje sa životinjama, kažnjavala najdrastičnijim zakonskim kaznama (osude na smrt spaljivanjem, vješanjem, odsjecanjem glave, a tek u blažem obliku protjerivanje iz grada, velike novčane kazne ili služba na galijama). Posebnu ulogu u otkrivanju i identificiranju počinitelja seksualnih nastranosti imali su denuncijanti, osobe često anonimne, a često regrutirane iz sloja koji je, neizravnim putem poradi karaktera svoje profesije dolazio u doticaj sa prekršiteljima (liječnici, kirurzi, brijači). Analizirajući represivne mjere mletačke vlasti na suzbijanju sodomije kao najbogohulnijeg i po društveni moral najpogubnijeg prekršaja, autor ukazuje na tipologiju kažnjavanja s obzirom na karakter sudioništva u izvođenju nastranog čina:

odnos aktivne strane ili inicijatora perverzije (kojima slijede najdrastičnije kazne) i pasivnih - često djece (pederastija nad dječacima, silovanje djevojčica, seksualno izživljavanje muževa nad zakonitim suprugama koje prima oblike fizičkog maltretiranja) koji su žrtve i samim time izuzeti od sankcija. »Vizio nefando« mijenja svoj status i karakter u mletačkom društvu i prema XVII. stoljeću dobiva obilježja potkulture. Na kraju: sodomija kao zbirni naziv za seksualne devijacije neprimjerene moralnim načelima društva i Crkve, ostaje, unatoč razvoju od marginalne pojave do potkulture koja se više ne može smatrati slučajnom i efemernom, oblikom isključenim iz društvenoj zajednici tipičnog i svakodnevnog ponašanja. Smatrana najvećom opasnošću za javni poredak i moral mletačkog društva, sodomija će stoga ostati tretirana zločinom koji razara društvo, te će najdrastičnije represivne mjere ostati oružjem vlasti i Crkve protiv svih njenih počinitelja i sudionika.

Posljednje djelo na koje ćemo se ukratko osvrnuti je knjiga *Giulija Ruggiero* pod naslovom *I confini dell'eros. Crimini sessuali e sessualità nella Venezia del Rinascimento* (Marsilio Editori, Venezia 1988, str. 296). U odnosu na dva prethodno prikazana djela Ruggierova monografija predstavlja najkompletnije djelo koje sažima i ravnopravno raspoređuje korištenje arhivske građe (navođenje niza dokumenata i konkretnih primjera) i njihovo uklapanje u povijesni kontekst vremena, prostora i društvene situacije unutar kojeg se odvija radnja. U »ambiente sessuale« renesansne Venecije autor nas uvodi opširnim i korisnim pregledom onodobnih literarnih izvora (Boccacciov »Decameron«, Danteova »Božanstvena komedija« i »Novi život«; Castiglioneov »Dvorjanin«, Macchiavellijeva »Mandragola«, Aretinovi »Dijalozi« itd), ali i izvorne građe kao pokazatelja demografskih promjena (registri, matične knjige, popisi stanovništva) i procesa, napose protiv seksualnih devijacija u mletačkom društvu renesansne Venecije (spisi Consiglio dei Dieci, Giudici del Proprio, Signori di Notte i drugih gradskih magistratura). Osvrt na tadašnju opću političku i društvenu situaciju Venecije (kužne epidemije, demografski poremećaji, useljavanja, diferencijacija društvenih slojeva i njihova gospodarska podloga) iscrpan je i za razumjevanje uzročnosti i ozračja događanja na rubovima mletačkog društva, neophodan preduvjet. Renesansna Venecija počinje stjecati epitet grada velike tolerancije, slobode, grada u kojem su granice dopuštene senzualnosti mnogo dalje nego u drugim, crkvenoj kontroli više podložnim gradovima zapadne Europe. Institucija braka i njezino značenje u mletačkom društvu s obzirom na društvenu pripadnost njegovih nosioca (plemstvo, građanstvo, puk), položaj žene prije bračnih odnosa i u udovištvu, te odnos izvan okvira braka, najprijeponija je i za autora najintrigantnija tema istraživanja. Prilazeći svim aspektima braka, obitelji, seksualnosti, ali i nedozvoljenim, devijantnim pojavama, autor, iznoseći retoričke formule službenih zakonskih spisa (zakoni, presude, sankcije) ukazuje na terminološke razlike i razvoj poimanja svih navedenih kategorija u mletačkoj službenoj zakonodavnoj praksi. Tako razmatrajući problematiku predbračnih odnosa (poglavlje pod naslovom »Blud, a zatim brak«, 31-74) na osnovu brojnih konkretnih primjera mletačke sudske prakse ističe različite situacije i pojave, koje su, zbog onodobnih moralnih načela, smatrane nezakonitim i sudski kažnjivim. Arhivski dokumenti otkrivaju nam niz konkretnih ljudskih sudbina, tragičnih posljedica strasti i ljubavi, okrutnosti društva i vlasti prema pojedincima (napose ženama): osuda i česta egzistencijalna propast žena koje su zatrudnjele prije braka; izuzetno velik broj nezakonite djece (nahodište »Pietà« primalo je godišnje i do 460 nezakonite djece); nepovjerenje muževa prema tek stečenim suprugama (zahtjevi da »donne esperte in questi affari« ispitaju »čistoću« supruge); optužbe ponekih žena da prakticiraju čarobnjaštvo i time sebi i drugima pridobijaju i otimaju muževe, te

posebnost položaja ženske posluge (serve, schiave), čiji je društveni položaj na granici isključenosti oduvijek pobuđivao sumnju zajednice. Poglavlju o predbračnim odnosima slijedi cjelina o braku i preljubu (»Brak, seks i preljub«, 75-115). Posebno česti slučajevi preljuba zabilježeni su u užim krugovima zajednice, povezane susjedskim i prijateljskim vezama. Primjeri da mnogi mletački pomorci, trgovci i poduzetnici brigu o svojoj obitelji povjeravaju tijekom svog izbivanja bliskom prijatelju, posljedica čega su nerijetki preljubi, te, kao epilog nekadašnjim dobrosusjedskim odnosima, sudski procesi i stroge sankcije za prekršitelje, česti su u svakodnevnim krugovima nižeg i srednjeg sloja mletačkog društva (pučani). Plemkinje također često odnose izvan braka traže u vezi sa pučanima ili građanima, ali ove avanture najčešće ostaju bez posljedica, jer se zbog ugleda obitelji nastoje zataškati i izbjeći sudski postupak. Vlast negativno gleda na sve pojave preljuba smatrajući ih najvećom opasnošću za brak - institucije koja je jedna od temeljnih zasada društva, te se svaki pokušaj njegovog ugrožavanja ili obezvrjeđivanja najstrože kažnjava. Svjetovnom puku dozvoljene senzualnosti nisu strane ni mletačkom kleru. Navodeći, sa manje žestine i britkosti u odnosu na L. Menneta i G. Zennara, samostane u kojima je nemoral najčešće dolazio do izražaja, autor navodi i stroge zakonske sankcije mletačke crkvene vlasti koja je, kada je svjetovnost samostanskog života prelazila svaku granicu tolerancije, naređivala zatvaranje i dokidanje nekih samostana (najčešće onih u koje su ulazile plemkinje). Silovanja kao drastični, nerijetko smišljeni i najčešće nad žrtvom okrutnim nasiljem praćeni zločini oduvijek su bili strogo kažnjivi, a počinitelji najčešće završavali u trajnom progonstvu ili na ratnim galijama mletačke mornarice. Najbogohulniji čin, a s tim se slažu sva tri autora, zasigurno je neprirodna seksualnost (peccato contra natura), objedinjena zajedničkim nazivom sodomija. Sličnim postupkom kao i G. Martini i G. Ruggiero analizira sve kategorije sodomije, odnos žrtve (patiens) i nositelja zločina (agens). Ukazuje na najozloglašenija mjesta okupljanja nastranih (gimnastičke vježbaonice, škole glazbe, književne akademije, brijačke i kirurške »farmacije«, slastičarnice, ali i privatne kuće) na kojima se, uz obilje nastranih činova, redovito prakticiralo također nedozvoljeno kartanje, hazardne igre, bančenje i pijančevanje. Na završetku djela Ruggiero postavlja istraživačko, ali i filozofsko pitanje: Što je normalna seksualnost i gdje su granice slobode i erosa. Gdje prestaju granice prirodne seksualnosti, a gdje počinju represije i kakav je međusobni utjecaj društvene okoline, poimanja morala i moralnih kategorija različitih čimbenika zajednice (društvenih slojeva, vlasti, Crkve). Kao i Martini, i ovaj autor smatra da je, na izmaku Mletačke Republike, devijantnost izražena različitim oblicima seksualne nastranosti postala potkulturom koja, iako marginalizirana i kažnjavana najstrožim sankcijama, postaje svijet onodobnog svakodnevlja mletačkog društva. Država je nastojala i mogla, zaključuje autor, postavljati zakonske odredbe i kazne, ali je Eros uvijek, u svakom individualnom slučaju zasebno, prelazio sve granice, utječući na, što je i poanta autorovog zaključnog razmišljanja, nemogućnost postavljanja njegovih granica i izražaja.

Nakon iščitavanja sva tri navedena djela suvremene talijanske historiografije, a kojima je osnovno istraživačko pitanje odnos društva prema devijacijama i nastranostima u mletačkom društvu prošlih stoljeća, nameću se, napose u usporedbi na stanje i usmjerenost suvremene hrvatske historiografije, neka razmišljanja i pouke. Sadržajnim odabirom i istraživačkim pitanjima koje postavljaju knjige su svakako zanimljive, povjesničaru naviklom na suhoparna razglabanja događajnice i političkih prijevora, intrigantne i izazovne teme. Međutim, iako za nas nesvakidašnje teme, o kojima u domaćoj historiografiji rijetko susrećemo i pokoji rad, a kamoli monografiju, sadrže i niz metodo-

loških slabosti kojima je u pitanje dovedena i njihova opća vrijednost i svrhovitost. Ponajprije, iako se autori (napose G. Ruggiero i G. Martini) trude uklopiti problematiku seksualnih devijacija u prošlosti u kontekst i šire društvene okvire vremena o kojem govore, ipak je težište rada ostalo na proiciranju oglednih primjera, modela društvenog ponašanja (u pravilu negativnog, netipičnog i nesvakodnevnog), čije uzročno-posljedične veze često ostaju zatajene ili nedovoljno jasno izražene. Tako se, primjerice, svi autori slažu da je sodomija potkraj postojanja Mletačke Republike stekla status podkulture, koja, iako proganjana nesmanjenim represijama, postaje dio svakodnevlja onodobnog društva. Kako je, međutim do toga došlo, i da li se za sodomiju i u posljednjem stoljeću Republike može govoriti kao podkulturi ili kao i dalje isključenoj, rubnoj društvenoj pojavi koja nema mjesto u svakodnevlju, pitanje je na koje ne nalazimo odgovor u zaključnim razmišljanjima autora. Primjetan je zatim, izostanak dubljeg povezivanja drugačijeg tretmana sodomije sa općim padom gospodarske i vojne moći, ugleda i značenja Republike na izmaku XVIII. stoljeća. Koliko je opći klimaks Republike, praćen degradacijom morala vlastitog društva u uskoj vezi sa drugačijim poimanjem društvenih i ljudskih vrijednosti. Na sva ta pitanja odgovore ne nalazimo. Naposljetku, koliko se projekcija o općoj sekularizaciji i degradaciji mletačkog klera, zasnovana na uzorcima nekoliko vjerskih ustanova (koje je i sama tamošnja crkvena vlast ubrzo po otkrivanju skandala zatvarala i počinitelje rigorozno kažnjavala), može smatrati općenitiom za cjelokupnu vjersku zajednicu koja je u trenucima najvećeg uspona Venecije brojila više desetina crkava, samostana, bratovština i hospitala.

Pitanje koje možemo postaviti je i u kojoj mjeri su ovakva djela, svojim tematskim usmjerenjima, bez sumnje za historiografiju poticajna i dobrodošla, primjenjljiva na istraživanje hrvatske prošlosti. Koliko je model jednog zatvorenog, vlastitim kodeksima morala, časti i prava omeđenog grada-države sa specifičnim položajem i međuodnosom različitih društvenih slojeva, svjetovne i crkvene vlasti, primjenjljiv na istraživanja istovrsne problematike hrvatskih prostora u prošlosti. Djela navedenih autora samo se uvjetno mogu nazvati poviješću svakodnevlja. Marginalne pojave, devijantnosti i seksualne nastranosti pojave su koje, unatoč njihovoj učestalosti ne možemo smatrati tipičnim, svakodnevnim. I naposljetku, da parafraziramo naslov knjige G. Ruggiera («Granice erosa»): gdje su granice svakodnevlja. Gdje svršava povijest tipičnog, uobičajenog i očekivanog, a započinje otklon, devijacija, grijeh i zločin. Pitanja zadiru u problematiku povijesne metodologije, i do njihovog, nikada konačnog rješenja, hrvatskoj historiografiji predstoji još dug i mukotran put svladavanja osnovnih lekcija.

UDK 949.75

ISSN 0353-295X

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

R A D O V I

27

U SPOMEN
JOSIPU LUČIĆU

UDK 949.75

ISSN 0353-295X

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST
INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
INSTITUT FÜR KROATISCHE GESCHICHTE

R A D O V I

27

Z A G R E B

1994.

FILOZOFSKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Izdavač: ZAVOD ZA HRVATSKU POVIJEST

UREDNIČKI KOLEGIJ:

Ivo GOLDSTEIN, Dragutin PAVLIČEVIĆ, Mario STRECHA

IZVRŠNI UREDNIK:

Mario STRECHA

PRIPREMA ZA TISAK:

Hrvoje STANČIĆ

Adresa uredništva: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Zagreb, Krčka ul. 1

Časopis izlazi jednom godišnje.

Izdavanje časopisa sufinancira Ministarstvo znanosti i tehnologije.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu fizičku i tehničku kulturu R Hrvatske br. 6859/1 od 5. X. 1982. časopis »Radovi« oslobođen je plaćanja poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Republičkom komitetu za informacije R Hrvatske pod br. UP-547/2-84-1984.